

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра «Психології» (№ 704)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

(підпис)

Борис ГУЛЬМАН

(ім'я та прізвище)

«28» серпня 2025 р.

СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сімейне та подружнє психологічне консультування

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: С4 «Психологія»

(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: Психологічне консультування і психотерапія

(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна, дистанційна

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Силабус введено в дію з 01.09.2025 року

Харків – 2025 р.

Розробник: Олена ДОЛГОПОЛОВА, доц. каф. 704, к.психол. н.
(ім'я та прізвище, посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри психології
(№ 704)

Протокол № 1 від « 28 » серпня 2025 р.

Завідувач кафедри канд. психол. наук, доц.
(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Юрій ГУЛИЙ
(ім'я та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

(підпис)

Світлана СОКОЛОВА
(ім'я та прізвище)

Загальна інформація про викладача

ПІБ: Долгополова Олена Вікторівна.

Посада: доцент кафедри 704.

Науковий ступінь: к. психол. н.

Перелік дисциплін, які викладає:

- Вікова психологія;
- Психологія спорту;
- Сімейне та подружнє психологічне консультування.

Напрями наукових досліджень: дослідження психофізіологічного стану людини; розробка методів корекції психологічного стану людини, розробка психологічних тренінгів, методик психологічного консультування.

1. Опис навчальної дисципліни

Форма навчання – денна.

Семестр в якому викладається дисципліна –2;

Дисципліна обов'язкова

Обсяг дисципліни:

Загальна кількість годин за навчальним планом – 90, кредитів ЄКТС – 3, загальна, лекції - 16 годин, практичні заняття – 16 годин (всього аудиторних занять – 32 години), самостійна робота - 58 годин.

Види занять – лекції, практичні заняття, самостійна робота здобувача.

Види контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

Мова викладання – українська.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Сімейне та подружнє психологічне консультування» є формування компетенцій, які спрямовані на поглиблення теоретичних уявлень щодо зарубіжних й вітчизняних підходів до оволодіння певними видами і способами вирішення практичних завдань психологічного консультування.

Основні завдання вивчення дисципліни пов'язані з формуванням наступних загальних та професійних компетенцій:

1. Здатність застосовувати знання про взаємовідносини в подружніх парах.
2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями про різноманітні зарубіжні та вітчизняні підходи до функціонування сучасної сім'ї, її структуру і динаміку.
3. Знання та розуміння предметної області сімейного консультування та розуміння його професійної діяльності .
4. Здатність до критичного аналізу різних теорій особистості.
5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) стосовно розвитку

сприятливих умов становлення власного позитивного Я консультанта і клієнта.

6. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

7. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психологічного консультування.

8. Здатність до розуміння природи поведінки особистості, її діяльності та вчинків.

9. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел, а саме інформацію про різні порушення основних сфер життєдіяльності, шляхах їх діагностики, корекції та профілактики.

10. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій для діагностики взаємовідносин в подружніх парах та функціонування сучасної сім'ї.

11. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати тестування, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку в етико-деонтологічному аспекті професійної діяльності психолога.

Компетентності, які набуваються:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків;
- Здатність дотримуватися норм професійної етики;
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення,

Очікувані результати навчання:

А) Знання:

1. Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

2. Знати та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога, а саме при використанні психодіагностичного інструментарію, формулюванні висновків та рекомендацій.

Б) Уміння:

1. Здійснювати пошук інформації з різних джерел для розкрити специфіки психологічного знання як наукового у вирішенні професійних завдань.

2. Самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології для діагностики взаємовідносин в подружніх парах та функціонування сучасної сім'ї.

3. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника при обговоренні теорій психологічного

консультування.

В) Комунікація:

1. Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

Г) Автономія та відповідальність:

1. Демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку у етико-деонтологічному аспекті професійної діяльності психолога.

Пререквізити: Загальна психологія, Психологія сім'ї, Психологія переживання та психотерапія життєвих криз.

Кореквізити: Психологічна діагностика та корекція дітей та підлітків, Клієнт-центрований підхід в психології, Психологія адиктивної поведінки.

Постреквізити: Атестаційний екзамен

3. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1.

Тема 1. Практикум з психологічного обстеження сім'ї.

Функції сім'ї: виховна, господарсько-побутова, емоційна, культурного (духовного) спілкування, первинного соціального контролю, сексуально-еротична і т.п. Порухення функцій сім'ї. Типології структури сім'ї. Системи підтримки структури сім'ї (генетична і компліментарна), батьківська, подружня і сіблінговісубсистеми (холони). Поняття про сімейні кордонах, види кордонів (ригідні, дифузні, чіткі) та їх диференціальні характеристики. Поняття про сімейні трикутники і види сімейних трикутників. Стадії подружнього життя. Фази життєвого циклу сім'ї. «Нормативні стреси і стресори». Нормальне подружжя, нормально функціонуючі сім'ї. Принципи типологізації шлюбів.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 2. Особливості психодіагностики сім'ї в ході консультування. Сімейна конфліктологія. Консультування сім'ї в кризові періоди.

Поняття функціонального оптимуму для сім'ї. Дисфункціональне подружжя і дисфункціональні сім'ї. Поняття «ідентифікований пацієнт». Сім'я як джерело психічної травми.

Порушення уявлень членів сім'ї про сім'ю і особистості один одного. Внутрішня картина сім'ї.

Порушення міжособистісної комунікації в сім'ї. Концепція «відхиленої комунікації» в сім'ї. Парадоксальна комунікація: концепція «подвійний зв'язку». «Замаскована комунікація»: містифікація.

Порушення механізмів інтеграції в сім'ї. Сімейні послідовності: їх джерела та види. Сімейні протиріччя та їх вирішення як механізм інтеграції в сім'ї.

Порушення структурно-рольового аспекту життєдіяльності сім'ї.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

- *Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.*

Тема 3. Організація діяльності служб сімейного консультування, дошлюбне консультування, подружнє консультування.

Діяльність служби сімейного консультування. Служба дошлюбного консультування. Служба подружнього консультування.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

- *Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.*

Модуль 2.

Змістовний модуль 2.

Тема 4. Наукові дослідження в професійній діяльності фахівців, що працюють з сім'єю.

Етичні норми і правила проведення досліджень і втручання при роботі з сім'єю.

Статистичний аналіз даних в міждисциплінарних дослідженнях

Діагностика і виявлення випадків насильства та жорстокого поводження з дітьми.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

- *Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.*

Тема 5. Консультування сім'ї з проблемами здоров'я.

Консультування залежного і співзалежних поведінки в сім'ї. Психологічний супровід сім'ї в ситуації хронічного і важкого захворювання. Консультування сім'ї, що має дитину з особливостями у розвитку. Методичний тренінг батьківсько-дитячих відносин.

Індивідуальні та групові методи сімейної психотерапії. Системна сімейна психотерапія. Арт-терапевтичні техніки в роботі з сім'єю. Тілесно-орієнтована терапія: інтегративний метод тілесного інсайту. Методи і техніки адлеріанського сімейного консультування. Психологічний супровід батьківства. Психологічне консультування та супровід вагітності і пологів.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

- *Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.*

4. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

5. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні.

6. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), модульний контроль (письмова відповідь на 2 питання за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

7. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0	6	0
Робота на семінарських заняттях	0 ... 5	4	0 ... 20
Модульний контроль	0...30	-	0 ... 30
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0	6	0
Робота на семінарських заняттях	0 ... 5	4	0 ... 20
Модульний контроль	0...30	-	0... 30
Усього за семестр			0...100

Семестровий контроль (іспит/залік) проводиться у разі відмови здобувача від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту/заліку. Під час складання семестрового іспиту здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту складається з трьох запитань

1. Структурні компоненти образу сім'ї. Критерії доцільності сімейного консультування.
2. Принципи і правила сімейного консультування.
3. Різниця між сімейним консультуванням та сімейною психотерапією. Протипоказання сімейного консультування.

Максимальна кількість балів за перше та друге запитання – 30 балів, за третє – 40.

7.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

- знати структуру й особливості психологічного знання;
- знати види та напрямки сучасної психології;
- знати принципи побудови навчання в психології.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

- розкривати зміст основних понять і категорій психології;
- застосовувати знання про особливості професійної діяльності психолога на практиці.

7.3 Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Задовільно (60-74). При виконанні модульних контрольних робіт, без принципових помилок, виконано не менш ніж 50 % від загальної кількості питань. Знати зміст основних понять навчальної дисципліни. Вміти за зразком наводити приклади втілення теоретичних знань в практичну площину при виконанні практичних завдань. Вміти за допомогою викладача (додаткові, уточнюючі запитання, допомога у формулюванні думки та т. ін.) розв'язувати задачі прикладного характеру.

Добре (75-89). При виконанні модульних контрольних робіт без помилок виконано не менш ніж 75 % від загальної кількості питань. Досконало знати зміст основних понять навчальної дисципліни. Вміти самостійно наводити приклади втілення теоретичних знань в практичну площину при виконанні практичних завдань. Вміти логічно, обґрунтовано пояснювати наявність зв'язку між ними (припустимі несуттєві помилки, які студент самостійно виправляє після додаткового уточнення з боку викладача). Вміти без суттєвої допомоги викладача розв'язувати задачі прикладного характеру.

Відмінно (90-100). При виконанні модульних контрольних робіт без принципових помилок виконано не менш ніж 90 % від загальної кількості питань. Досконально знати теоретичний матеріал навчальної дисципліни та вміти застосовувати його при розв'язанні практичних завдань. Відповіді теоретично обґрунтовані, логічні, з дотриманням культури мови.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит	Іспит
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

8. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

9. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

1. Кочарян О.С., Долгополова О.В., Жидко М.Є. Психологія розвитку - навч. посібн. - Х. : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-

т", 2014. - 72 с.

2. Кочарян О.С., Жидко М.Є., Абдурахманова І.В., Харченко С.Г. Методики психодіагностики у сімейному консультуванні - навч. посіб. - Х. : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т", 2010. - 40с.

3. Жидко М.Є., Фаворова К.М., Долгополова О.В., Кузьміна С.В. Методики і техніки подружнього й сімейного консультування -навч. посіб. - Х. «ХАІ», 2018. - 38с.

4. Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням:

<https://mentor.khai.edu/enrol/index.php?id=1779>

10. Рекомендована література

Базова

1. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування: Навч. посіб.- К.: Четверта хвиля, 2004. - 256 с.

2. Кісарчук З. Г., Єрмусевич О. І. Психологічна допомога сім'ї: Навч.посіб.: У 3 кн. К., 2006. - 128 с.

3. Мілютіна Катерина. Психологія сім'ї : Техніки раціональноінтуїтивної психокорекції родини. К., 2007. С.144.

4. Долинська Л.В. Підготовка молоді до сімейного життя. (соц.-псих. тренінг): навчально-методичний посібник / Л.В. Долинська, Т.А. Демидова. - К., 2002.

5. Класифікація психічних і поведінкових розладів: Клінічний опис і вказівки по діагностиці. – 2-е вид. – К.: Сфера, 2005. – 308 с.

6. Кочюнас Р. Психологічне консультування й групова психотерапія. - М.: Академічний Проект: Гаудеамус, 2005. - 464 с

7. Помиткіна Л.В. Психодинамічна неконгруентність особистості: діагностика, корекція та консультування: Монографія. – К.: Книжкове видавництво НАУ, 2007. – 180 с.

8. Цимбалюк І.М. Психологічне консультування та корекція: Навч. посібник. – Рівне: ЦНТІ, 2001. – 65 с.

Допоміжна

1. Горностаї П. П. Проблемний аналіз у консультаційній практиці // Практична психологія: теорія, методи, технології: Матер. наук. семінару.- К.: Ніка Центр, 1997.- С. 72–78.

2. Пов'якель Н. І. Сімейне психоконсультування в становленні партнерської інтенції як рефлексивного механізму саморегуляції у профілактиці й подоланні конфліктів // Актуальні проблеми психології. – Т. 3: Консультативна психологія і психотерапія: Зб. наук. пр. Ін-ту психол. ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка, З. Г. Кісарчук.— К.: Міленіум, 2005. – Вип. 3. – 244 с.

3. Основи психологічного консультування (лекційний курс) /Якимчук Б.А., Якимчук І.П. Умань, 2013. - 204 с.

4. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві): Навчальний посібник для вищ.навч.зак. – К.: Освіта, 1998. – 255 с.

5. Помиткіна Л.В. Психологічні засоби корекції внутрішньо особистісних дисгармоній старшокласників / 258 Вісник Черкаського університету. – Випуск 45. – Черкаси. – 2003. – С.66-70.